

Alkas.lt

Alkas.lt yra 100 nuošimčių visuomeniniais ir savanoriškais pagrindais sukurtas ir nuolat atnaujinamas internetinis dienraštis

alkas.lt Printed on 2024 11 12

D. Razauskas. Sovietmetis sugrįžo

June 6, 2023

Kategorijos: Lietuvos kelias, Nuomonių ratas, Visi įrašai, Visuomenė, Žiniasklaida

Žymos: „Lietuvių religija ir mitologija“, „Literatūros ir meno“ vyriausioji redaktorė, cenzūra, Dainius Razauskas, išcenzūruotas pokalbis, isskirtine-naujiena, Jono Basanavičiaus premija, kalbėtis, lietuviškumas, lytis, matematikas, mitologas, opozicija, redagavimas, redaktoriai, religijotyriminkas, savicenzūra, sovietmetis, spaudos leidiniai, straipsnis, sunaikintas kursas, tapatybė, valstybė, valstybinė kalba

Neseniai buvau kalbinamas „Literatūros ir meno“ žurnalistės, senos pažįstamos, apie Vilnių, praeitį, sovietmetį, gyvenimo prasmę ir t. t. Kalbinimas vyko laiškais, susirašinėjant e-paštu. Paskui aš jį visą ištiesai peržiūrėjau ir sutvarkiau. Paskui jį visą ištiesai perskaitė mane kalbinusi žurnalistė, irgi patyrusi spaudos profesionalė, kai ką pasiūlė pašalinti, kai ką pataisyti, ir parsiontė man.

Tada aš dar kartą jį ištiesai perskaičiau, su kai kuriais jos pasiūlymais sutikau, su kai kuriais ne, dar šį tą pats perrašiau kiek kitaip, pridūriau pavadinimą „Nors pulk ant kelių“ ir vėl nusiunčiau jai.

Tada ji nusiuntė tekstą kalbos redaktorei, kuri vėl kai ką pataisė, parsiontė mane kalbinusiai žurnalistei, o ši – vėl man peržiūrėti. Su kai kuriais taisymais sutikau, su kai kuriais ne, ir vėl išsiunčiau. Įprasta virtuvė. Atrodo, gatava.

Beliko paleisti per spaudą.

Tačiau spaudos leidiniai paprastai dar turi vyriausiąjį redaktorių, tiesiogiai atsakingą už viską, kas pasirodo jo leidinyje. Į temą pridurtina, kad sovietmečiu vyriausieji redaktoriai būdavo paskiriami ar bent jau palaiminami Partijos CK, žinoma, pritariant KGB. Bet kadangi kultūros žmonės buvo išsiugdę puikią savicenzūrą, didelių problemų tai nekėlė.

Savicenzūra reiškia, kad pats turi suprasti, ką galima kalbėti, o ko – ne. Jeigu tai gerai supratai, jeigu dorai laikeisi nerašytų taisyklių, tau visi keliai gyvenime buvo atviri. Galėjai net būti valdžios palaikomas, paskatinamas, iškeltas. Šia prasme sovietmečiu buvo visiška laisvė, gal net didesnė nei ta, prie kurios mus palengva, bet vis griežčiau pratina šiuolaikinė Lietuvos valdžia.

Nežinau, ar dabartinė „Literatūros ir meno“ vyriausioji redaktorė yra tiesioginė Partijos statytinė, ar tik švelniai palaikoma, bet šis mūsų parengtas pokalbis buvo paskelbtas išcenzūruotas. Be mano žinios ir labai tendencingai išcenzūruotas, visai taip, kaip tai būdavo daroma sovietmečiu.

„Literatūros ir meno“ paskelbtą išcenzūruotą pokalbį **galima rasti čia**

([https://webcache.googleusercontent.com/search?](https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wjIOVjcJWIEJ:https://literaturairmenas.lt/publicistika/dainius-razauskas-inors-pulk-ant-keliui&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt&client=firefox-b-d)

[q=cache:wjIOVjcJWIEJ:https://literaturairmenas.lt/publicistika/dainius-razauskas-inors-pulk-ant-keliui&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt&client=firefox-b-d](https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wjIOVjcJWIEJ:https://literaturairmenas.lt/publicistika/dainius-razauskas-inors-pulk-ant-keliui&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt&client=firefox-b-d)). O aš dabar pateiksiu išcenzūruotąsias jo atkarpas tokias, kokios jos iš tikrųjų buvo, pašalintas vietas paryškindamas.

***

Kokioje tarybinėje lietuviškoje šeimoje daugiau nei prieš 62 metus gimė ir kaipgi užaugo toks rimtas mokslų daktaras Dainius Razauskas – matematikas, mitologas, religijotyrininkas? Pastebėjau, kad esi prisidūręs slapyvardį Daukintas – pagal mamos, žinomos chorvedės ir dėstytojos, mergautinę pavardę. Plačioji visuomenė puikiai pažįsta tavo sūnų Domantą, muzikantą ir radijo laidų vedėją. Ar tavo biografija – ilga kelionė per Vilnių – rožėmis klota?

Na, matematikas aš jau seniai tik buvęs, ir tai tik kol studijavau. O mamos pavardė – ne slapyvardis, gal net atvirkščiai – aikštyvardis, aikščiavardis. Aš ne slapstausi po juo ar už jo, o juo atsiskleidžiu. Dalis manęs, gal net geresnioji, yra Daukintas. **Dabar juk „tapatybių puota“, nori – keisk tautybę, nori – lytį.** O čia niekas nepramanyta – mamos pavardė. Ją prisiduriu tik pasirašydamas knygas – geriausia, kas man išeina.

Girdžiu ironiją dėl „tarybinės šeimos“. Noriu perspėti, kad aš buvęs talkietis, sąjūdietis (maždaug antros ar trečios eilės), žaliaraištininkas, ir kaip tada sakydavome, „nereikia mūsų gąsdinti“.

Visos šeimos tuomet buvo „tarybinės“. „Tarybinės“ buvo mokyklos, kinoteatrai ir parduotuvės, „tarybinės“ gatvės ir kiemai, Antakalnis ir Žirmūnai, „tarybinis“ oras ir „tarybinė“ saulė. Ir vis dėlto mes pakilome, sukilome ir nugalėjome.

O „jūs“ dabar į save pasižiūrėkite: juk viską išdavėte, ir kalbą, ir bendruomeniškumą, ir laisvę, nes vienintelė jūsų „pasirinkimo laisvė“ – tai kur minkštesnis užpakalis, į kurį sulindus... Nepriklausomybės anūkėliai, bet juose stalinizmo seneliai atsigimę, tai ir sugražino mus vėl į sovietmetį. Pagal save padarė vėl sovietmetį iš laisvos Lietuvos. Beje, kone visai tokį, koks buvo: įsijungi „visuomeninį radiją“, tai už

pilietiškumą agituoja, bet tik paliesk kokią gyvą skaudančią temą! Tikra komjaunuolių agitbrigada. Net rusų kalba gatvėse pastaruoju metu vėl dažniau ir garsiau skamba nei lietuvių...

Užkabinai mane. O rožės juk spygliuotos... Galima būtų pasakyti, kad visų mūsų keliai eglių šakomis kloti, skujomis barstyti, nes visi veda ten pat.

Dėl ironijos – taip. Manau, inteligentas visada turi būti opozicijoje esamai valdžiai. Nes dauguma pasirenka tyliąją opoziciją, nebyliąją...

Vis dėlto norėčiau sužinoti mokslininko, gyvenusio prie dviejų santvarkų, išvadą: kaip valstybė (na, grubiai tariant, blogoji ir geroji) rūpinosi (-asi) paveldu? Žinau, kad daktaro disertaciją apsigynei Maskvoje pas baltistą Vladimirą Toporovą ir prieš keletą metų tau buvo paskirta Jono Basanavičiaus premija. Anądien paklausiau tavęs: kodėl nedėstai VU? Tu, kuris buvai, esi, gali būti jaunai sielai guru? Tai tavo charakterio ar nūdienio VU problema?

Daug visko priklausi vienu gaistu... Gintaro Beresnevičiaus pradėtą kursą „Lietuvių religija ir mitologija“ VU dėščiau, regis, 8 metus, administracijos pakviestas (nežinau, ar dabar turiu teisę minėti pareigybes ir pavardes, bet esu už tai visiems labai dėkingas), ir nepamenu, kad būtų iškilę kokių „charakterio problemų“.

Tiesą sakant, nepamenu jokių nei studentų (nors pasitaikė neišlaikiusių), nei administracijos priekaištų. Kursas buvo sunaikintas tuomečio VU rektoriaus. Smulkiai papasakoti, kaip tai buvo padaryta, nesugebėsiu, bet esu tikras, kad kolegos puikiai prisimena, ir galėtų išeiti aštrus žurnalistinis tyrimas.

Sunaikintas buvo ne mano vieno kursas ir, žinoma, ne dėl mano kuklaus asmens, o dėl bendros nuostatos naikinti viską, kas lietuviška, ir viską, kas žmogiška – iš humanitarinių mokslų srities. O „lietuvių religija ir mitologija“ – tiesiog du viename. Dabar jis jau iš Seimo toliau griaua Lietuvą, kaip tik gali, – valstybinę kalbą, švietimą, mokslą. Manau, už viso to slypi labai rimti dalykai, ir jei tik čia kam nors dar rūpėtų Tėvynė, jei bent viena valdžios įstaiga dar dirbtų Lietuvai...

Et, matai, ko nepaklausai, aš vis ten pat, pagal visas psichoanalizės asociacijų taisykles. Tik psichinis pakrikimas, atrodo, ne mane ar bent ne mane vieną čia yra apėmęs...

***

Laisvoje šalyje būčiau paprasčiausias nusipezėjęs seniokas, daugiau juokingas nei kam keliantis grėsmę. Ir būčiau dėl to labai laimingas! Deja, dabar aišku, kad esu teisus. Su kiekviena diena vis aiškiau. Sovietmetis sugrįžo, pažįstamas ligi kaulų smegenų.

Vienas jaunas žmogus prieš kurį laiką manęs paklausė: „O tai kaip ten buvo sovietmečiu?“ Ir aš kažką kalbėjau, pasakojau, nežinodamas, nuo ko pradėti. O dabar atsakyčiau labai paprastai: „Visai taip, kaip dabar.“

(<https://srtfondas.lt/>)

